

Maciej Głuch*

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

ZACHOWANIA PRZEDSIĘBIORSTW W OKRESIE KRYZYSU GOSPODARCZEGO

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono zagadnienie cykli koniunkturalnych w gospodarce. Opisano, czym są cykle, ukazano ich rodzaje i przyczyny, a także przedstawiono zachowania przedsiębiorstw sektora prywatnego w reakcji na kryzys gospodarczy.

Słowa kluczowe: cykle koniunkturalne, kryzys gospodarczy, zachowania przedsiębiorstw

Wprowadzenie

Zachodzące przemiany cywilizacyjne (globalizacja, szybki rozwój nowych technologii) przyczyniają się do ciągłych zmian i tworzenia trudnego do przewidzenia otoczenia. Z jednej strony daje to szanse rozwoju, a z drugiej, w wyniku stale rosnącej dynamiki zmian i niepewności, rodzi niebezpieczeństwo kryzysu¹. Przedsiębiorstwa, które nie dostosują się i nie zareagują odpowiednio na te zmiany, nie tylko nie sprostają konkurencji, ale w ogóle nie przetrwają na rynku. Cykliczność gospodarki i wynikające z niej okresy ożywienia oraz spowolnienia to jej naturalne

* Adres e-mail: mgluch@interia.pl

¹ M. Czyż, *Funkcjonowanie przedsiębiorstw w warunkach globalizacji*, w: *Globalne i regionalne wyzwania restrukturyzacji przedsiębiorstw i gospodarek*, red. R. Borowiecki, M. Dziura, Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2012, s. 13.

cechy, znane i badane przez naukę ekonomii. Obecne na rynku podmioty gospodarcze powinny umieć je przewidzieć i przygotować się na nie przez podejmowanie stosownych działań profilaktycznych.

Celem opracowania jest przedstawienie zagadnienia cykli koniunkturalnych zachodzących w gospodarce oraz zachowań przedsiębiorstw sektora prywatnego w reakcji na ich występowanie, zwłaszcza w odniesieniu do ostatniego kryzysu gospodarczego.

1. Charakterystyka cykli koniunkturalnych w gospodarce

Cykliczność nie jest niczym nowym ani zaskakującym. Występuje zarówno, a może przede wszystkim, w zjawiskach naturalnych zachodzących w przyrodzie, jak i w gospodarowaniu. Działalność gospodarcza człowieka poddaje się tej zasadzie, powodując okresowe wahania, opisane w nauce ekonomii jako teoria cykli koniunkturalnych. Problematyka ta jest przedmiotem zainteresowania ekonomistów, a okresy koniunktury i dekonunktury (recesji, kryzysu), zwłaszcza w okresie ostatniego kryzysu gospodarczego, stały się źródłem nowych dyskusji na ten temat.

Współcześnie cykl koniunkturalny definiowany jest jako rodzaj wahań występujących w agregatach przedstawiających działalność gospodarczą narodów organizujących swoją produkcję głównie w postaci przedsiębiorstw. Wahania te obejmują okresy ekspansji, po których nadchodzą okresy kryzysów i zastoje, a następnie pojawiają się okresy ożywienia, rozpoczynające następny cykl².

W literaturze przedmiotu fundamentalną klasyfikację cykli w gospodarce stanowi podział według kryterium uwzględniającego czas trwania cykli, ich amplitudę wahań oraz zasięg oddziaływania. Wedle tych kryteriów wymienia się następujące rodzaje cykli³:

- cykle Juglara – to klasyczne cykle, określane też jako cykle większe, obejmujące okres 6–10 lat, których podstawowymi charakterystykami są: czas trwania, fazy cyklu, punkty zwrotne oraz amplituda odstępstw od hipotecznej linii trendu. Na okres ekspansji składają się fazy ożywienia i rozkwitu,

² A. Zelek, *Cykl koniunkturalny w gospodarce*, w: *Przetrzeć dekonunkturę. Przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe wobec kryzysu*, red. A. Burlita, G. Maniak, A. Zelek, Wydawnictwo Naukowe Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu w Szczecinie, Szczecin 2011, s. 14.

³ Tamże, s. 14–17.

natomiast na okres kryzysowy – fazy kryzysu i depresji. Za ich przyczyny uznaje się zmiany w warunkach gospodarowania, przyczyny psychologiczne, pieniężne – wynikające ze zmian podaży pieniądza, związane z wydatkowaniem pieniędzy oraz poziomem oszczędności i inwestycji;

- cykle Kitchina – to krótsze cykle wynoszące około czterdziestu miesięcy, których źródłem są zmiany zapasów i w kapitale obrotowym podmiotów gospodarczych. Cykle te według Kitchina mają występować między dwoma kryzysami, zgodnymi z cyklem Juglara, w postaci słabszych i krótszych faz ekspansji oraz kontrakcji;
- cykle Kondratiewa – to długie cykle trwające 50–60 lat, pojawiające się periodycznie w gospodarce, które charakteryzuje: kształtowanie się cen, konsumpcji, produkcji węgla i wyrobów hutniczych, zużycie paliw mineralnych na jednego mieszkańca, obroty handlu zagranicznego. Za przyczyny tak długich cykli uznaje się wprowadzenie nowych technologii i innowacji technicznych, występowanie wojen, zmiany podaży złota i innych surowców, zmiany w efektywności gospodarki rolnej;
- cykle sezonowe – to cykle trwające rok, odzwierciedlające sezonowe wahania aktywności gospodarczej w takich dziedzinach, jak turystyka i rolnictwo.

Współczesne podejście do problematyki wahań koniunkturalnych doprowadziło do powstania teorii monetarystycznej i realnego cyklu. Nie traktują one recesji gospodarczych jako stanów nienaturalnych, a zarówno recesja, jak i ożywienie są postrzegane jako konsekwencje optymalnych wyborów z punktu widzenia podmiotów gospodarczych. Oba przeciwstawne stany koniunkturalne gospodarki są tak samo dobre, a każda próba zmiany koniunktury prowadzi do strat społecznych⁴.

W literaturze przedmiotu wskazuje się ponadto na koncepcje cyklu wzrostu i cyklu odchyłeń jako kolejnych współczesnych prób wyjaśnienia przyczyn i natury kryzysów gospodarczych. Koncepcja cyklu wzrostu została opracowana przez I. Mintz i według niej cykle wzrostu są wahaniami w zagregowanych działaniach gospodarczych. Składają się one z wysokiej stopy wzrostu, występującej w tym samym czasie w większości działań gospodarczych, oraz z następującego po nim okresu relatywnie niskiej stopy wzrostu, prowadzącego do fazy wysokiej stopy wzrostu cyklu następnego. Wedle tej koncepcji współczesny cykl koniunkturalny składa się jedynie z dwóch faz, które wyodrębnia się według kryterium relacji danego tempa

⁴ Tamże, s. 26–27.

zmian w działalności gospodarczej do odpowiedniej stopy odniesienia – tempa normalnego. Szacunek stopy odniesienia może przebiegać na dwa sposoby. W pierwszej koncepcji zakłada się, że tempo zmian jest identyczne z wartościami trendu, a szereg wartości analizowanego szeregu czasowego należy zamienić na szereg pokazujący tempo przyrostu. Przesłankami do rozróżniania faz koniunkturalnych staje się stosunek wartości empirycznych do wartości oszacowanego trendu. Jeżeli empiryczne tempo wzrostu jest wyższe niż wartości wynikające z trendu, to taki okres określa się fazą wysokiej stopy wzrostu. W przeciwnym przypadku mamy do czynienia z fazą niskiej stopy wzrostu. Drugą metodę w analizie cyklu wzrostu stanowi badanie go bez jakiegokolwiek tempa odniesienia. Wtedy w szeregu pokazującym np. stopy przyrostu realnego PKB szukamy punktu pokazującego najniższe tempo wzrostu – jest to dolny punkt zwrotny. Następnie szukamy punktu pokazującego najwyższe tempo wzrostu – jest to górny punkt zwrotny. Okres, jaki upływa między nimi, to faza wzrostu koniunktury, a wyodrębnienie kolejnego dolnego punktu zwrotnego pozwala na ustalenie fazy spadku koniunktury, która łącznie z poprzednią tworzy pełen cykl koniunkturalny⁵.

W przypadku cyklu odchyłeń również ustala się trend, który w tym przypadku jest obliczany z wartości badanego szeregu czasowego. Następnie określa się wychylenia empirycznych wartości ponad trend lub poniżej trendu. Można tego dokonać poprzez obliczenie różnic między wartościami empirycznymi i wynikającymi z trendu lub też ustalenie ich stosunku – co jest lepszą metodą, ponieważ pozwala posłużyć się niemianowanymi procentami. W tym przypadku punkty zwrotne określone są jako maksymalne lub minimalne odchylenie od przyjętej postaci linii trendu. Przedstawienie fluktuacji koniunkturalnych jako odchylenia od linii trendu to najszerzej przyjmowana koncepcja cyklu⁶.

Kryzys gospodarczy, który rozpoczął się w roku 2007, spowodował załamanie się popytu konsumpcyjnego na rynkach światowych, a w konsekwencji – spadek obrotów handlowych między podmiotami gospodarczymi oraz całymi gospodarkami narodowymi. Początkiem recesji był kryzys finansowy, który został zapoczątkowany na rynku nieruchomości i pożyczek (kredytów) hipotecznych (*subprime*

⁵ R. Kasperowicz, *Identyfikacja wahań koniunkturalnych gospodarki polskiej*, w: *Gospodarka polska po 20 latach transformacji: osiągnięcia, problemy, wyzwania*, red. S. Pangsy-Kania, G. Szczodrowski, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2009, s. 2–3.

⁶ Tamże, s. 3.

loans) w Stanach Zjednoczonych. Kryzys finansowy szybko rozprzestrzenił się na inne sektory gospodarki, przekształcając się w globalny kryzys gospodarczy. Tempo rozpowszechniania się kryzysu oraz jego głębokość były inne w różnych częściach świata⁷.

W literaturze przedmiotu za przyczynę ostatniego kryzysu uważa się oderwanie przepływów finansowych od przepływów realnych w gospodarce. S. Rudolf wymienia następujące przyczyny tego kryzysu⁸:

- nadmierna konsumpcja w stosunku do możliwości gospodarki,
- oportunistyczny instytut, zwłaszcza finansowych,
- nadmierna skłonność do ryzyka.

Przyczyn ostatniego kryzysu należy zatem upatrywać głównie w defektach rynków finansowych będących wynikiem innowacji finansowych, za którymi nie idą skuteczne i adekwatne do nowych potrzeb rozwiązania regulacyjne.

2. Wpływ kryzysu gospodarczego na zachowania przedsiębiorstw

Negatywne skutki kryzysu gospodarczego najbardziej odczuły kraje gospodarczo zaawansowane. Wzrost gospodarczy, jaki notowano u nich przed kryzysem, w 2008 roku, zaniknął, a rok później stał się ujemny. Gospodarki wschodzące i rozwijające się również zostały dotknięte kryzysem. W roku 2008 wzrost gospodarczy zmalał w tych krajach o 25%, a rok później – już o 60%⁹. W Unii Europejskiej nastąpił znaczny spadek sprzedaży i PKB. Średnio wyniósł on 4,5%, natomiast w krajach PIGS (Portugalia, Irlandia, Grecja, Hiszpania) sięgnął nawet 7%¹⁰.

Interesującą ilustracją wpływu dekonunktury na podmioty gospodarcze jest badanie przeprowadzone na grupie dwustu przedsiębiorstw regionu Pomorza Zachodniego. Ujawniło ono występowanie wielu zakłóceń i zagrożeń dla działalności

⁷ M. Bukowski, K. Wierus, *Przyczyny kryzysu na świecie i w Polsce*, w: *Ostatni światowy kryzys finansowy*, red. K. Piech, K. Wierus, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2012, s. 55–64.

⁸ S. Rudolf, *Nowa ekonomia instytucjonalna lekarstwem na kryzys*, w: *Nowa ekonomia instytucjonalna wobec kryzysu gospodarczego*, red. S. Rudolf, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce 2012, s. 16.

⁹ M. Dąbrowski, *Amortyzacja zaburzeń gospodarczych przez gospodarki wschodzące w czasie kryzysu 2008–2010 za pomocą kursu walutowego i rezerw dewizowych*, w: *Efekty działań antykryzysowych w krajach na średnim poziomie rozwoju*, red. A. Wojtyna, PWE, Warszawa 2012, s. 33.

¹⁰ A. Zelek, *Cykl koniunkturalny w gospodarce...*, s. 43.

przedsiębiorstw w warunkach kryzysu, a zwłaszcza słabą reaktywność, elastyczność i adaptacyjność podmiotów oraz zmniejszenie ich potencjału rozwojowego. Około 60% poddanych badaniu firm negatywnie oceniło swoje szanse na rozwój, a 70% stwierdziło, że mniej lub bardziej odczuło dotkliwie skutki spowolnienia gospodarczego¹¹.

W ramach omawianego projektu badawczego ciekawych wyników dostarczyła analiza reakcji podmiotów na kryzys. Autorzy badań podzielili zachowania na działania sanacyjne i profilaktyczne, a także zbadali ich skuteczność. Wśród wymienionych działań sanacyjnych sześć oceniono jako skuteczne lub bardzo skuteczne. Były to: wstrzymanie podwyżek, obniżenie wydatków na świadczenia dodatkowe dla pracowników, zmiana (modyfikacja) strategii firmy, zmniejszenie budżetu na marketing, reorganizacja firmy, wstrzymanie inwestycji. Natomiast wśród działań profilaktycznych pozytywnie oceniono jedynie tworzenie rezerw finansowych oraz rozwijanie nowych form działalności¹².

Dekoniunktura ograniczyła wielkość transakcji i doprowadziła do weryfikacji podmiotów rynkowych, powodując upadek słabszych firm. Kryzys dla jednych firm oznacza upadek, innym zaś – stwarza nowe możliwości rozwoju. Wśród ogólnych działań antykryzysowych podmiotów gospodarczych można wymienić następujące formy¹³:

- współpraca firm (kooperacje, fuzje i przejęcia, konsolidacje, klastry, outsourcing, handel wewnątrzgałęziowy);
- zmiany lub wprowadzenie nowych metod produkcji (ograniczanie kosztów wytwarzania, inwestycje w rozwój w tanie sposoby produkcji);
- zmiany asortymentu (rezygnacja z nierentownych składników asortymentu);
- ograniczenie wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ);
- udoskonalenie działalności marketingowej i public relations (poszukiwanie skuteczniejszych kanałów docierania do odbiorców);
- zmiany w polityce zatrudnienia (restrukturyzacja zatrudnienia, zwolnienia, uelastycznienie czasu pracy, częściowe bezrobocie, czasowe zamknięcia zakładów, bezpłatne urlopy).

¹¹ A. Zelek, *Kondycja ekonomiczna przedsiębiorstw w fazie dekonunktury*, w: *Przetwórci dekonunkturę...*, s. 75–88.

¹² A. Lachowska, *Zachowania przedsiębiorstw w okresie dekonunktury*, w: *Przetwórci dekonunkturę...*, s. 128 i 141.

¹³ M. Bekas, P. Grodzki, M. Pindelski, J. Żukowska, *Działalność antykryzysowa przedsiębiorstw na świecie i w Polsce*, w: *Ostatni światowy kryzys finansowy*, red. K. Piech, K. Wierus, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2012, s. 925–933.

Te wymienione powyżej ogólne działania przeciwdziałające skutkom kryzysu mają odmienny charakter i zakres zastosowania w różnych krajach.

Globalny kryzys spowodował, że wiele krajów oraz przedsiębiorstw nie jest w stanie sprostać samodzielnie nowym wyzwaniom. Wchodzą one zatem w różne formy współpracy, które pomagają im przetrwać w okresach kryzysu. Kooperacja gospodarcza, występująca w wielu odmianach i formach, staje się coraz bardziej popularnym sposobem pomnażania zysku organizacji oraz wzrostu jej wartości czy wreszcie elementem decydującym o jego przetrwaniu zwłaszcza w warunkach kryzysu. Racjonalność gospodarowania nakazuje podmiotom analizę i wybór takiej formy działania, która w danych warunkach otoczenia i z określonymi zasobami własnymi pozwoli na maksymalizację ich celu ekonomicznego¹⁴.

Szczególną formą kooperacji są aliansy strategiczne. Alians to wspólne przedsięwzięcie współpracujących przedsiębiorstw, które dążą do osiągnięcia wcześniej założonego celu. Taki alians cechuje podział odpowiedzialności w zakresie jego zarządzania, utrzymanie przez każdego uczestnika autonomii, wzajemna wymiana zasobów i integralny charakter zawartego porozumienia.

Sieci organizacyjne stanowią odpowiedź na poszukiwanie rozwiązań, których zamiarem jest uelastycznienie działalności głównie w wyniku nacisków zewnętrznych, jako reakcja na spowolnienie wzrostu gospodarczego na świecie, ale również pod presją rosnącej konkurencji. W efekcie utrwaliła się tendencja do spłaszczania struktur organizacyjnych, ich odchudzania (*lean management*) i wreszcie usiecienienia w ramach przedsiębiorstwa oraz poza nim poprzez tworzenie sieci z innymi uczestnikami gospodarki rynkowej¹⁵.

Inną formą współdziałania organizacji w warunkach kryzysu jest łączenie się przedsiębiorstw w grupy kapitałowe. Zapewnia im to rozwój, konkurowanie, generowanie wyższych zysków i trwanie na rynku w niepewnych warunkach. Grupa kapitałowa jest definiowana jako jednostka dominująca wraz z jednostkami zależnymi oraz sprawująca nad nimi kontrolę finansową i operacyjną poprzez posiadanie większości udziałów i liczby głosów w organach jednostki zależnej. W praktyce gos-

¹⁴ B. Stępień, *Warunki skutecznej kooperacji międzynarodowej w opinii teoretyków i praktyki gospodarczej*, w: *Przedsiębiorstwo na rynku międzynarodowym*, red. J. Schroeder, Zeszyt Naukowy nr 180, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2011, s. 208–209.

¹⁵ Z. Małara, *Struktury sieciowe sposobem na uelastycznienie systemu zarządzania przedsiębiorstwem w okresie globalnego kryzysu*, w: *Restructuring challenges in the face of the global economic crisis*, red. R. Borowiecki, A. Jaki, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2009, s. 148.

podarczej grupy kapitałowe określane są także nazwami: holding, koncern, grupa, konsorcjum. Forma funkcjonowania przedsiębiorstw w grupie kapitałowej przynosi wiele korzyści, między innymi istnienie na rynku globalnym oraz łatwiejsze przetrwanie sytuacji kryzysowych¹⁶.

Jedną z metod tworzenia grup kapitałowych są fuzje i przejęcia, często mające charakter przymusowy i niezależny od przejmowanych firm. Mogą być one jednak sposobem na przetrwanie kryzysu finansowego dla nielicznych przedsiębiorstw, które są wystarczająco silne, aby utrzymać swoje wyniki finansowe na poziomie niezagrażającym ich pozycji rynkowej. Panujące trudności na rynku finansowym przy zmniejszającym się popycie na rynkach dóbr przejawiają się w zmniejszających się zyskach przedsiębiorstw. Wiele z nich zatem podejmuje działania restrukturyzacyjne i redukujące koszty funkcjonowania. Jednak nie wszystkie. Dla organizacji o silnej pozycji rynkowej okres kryzysu może stanowić okazję do przejęć innych słabszych organizacji, a przez to – jeszcze większe umocnienie swojej pozycji na rynku¹⁷.

Podsumowanie

Współczesny stan wiedzy ekonomicznej o mechanizmach funkcjonowania gospodarki pozwala stwierdzić, że występowanie okresów ożywienia i spowolnienia jest zjawiskiem cyklicznym, które występowało w przeszłości i będzie pojawiać się w przyszłości. Zmiany cywilizacyjne ostatnich dziesięcioleci i obecne wpływają na przebieg i stopień nasilenia cykli w gospodarce, a także na większą ich nieprzewidywalność. W wyniku większej liczby powiązań i zależności występujących pomiędzy podmiotami gospodarki globalnej oraz powstawaniu nowych rynków, przewidywanie nadchodzących kryzysów może okazać się trudniejsze.

Literatura

Bekas M., Grodzki P., Pindelski M., Żukowska J., *Działalność antykryzysowa przedsiębiorstw na świecie i w Polsce, w: Ostatni światowy kryzys finansowy*, red. K. Piech, K. Wierus, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2012.

¹⁶ E. Mioduchowska-Jaroszewicz, *Grupa kapitałowa sposobem na przetrwanie na globalnym rynku*, w: *Globalne i regionalne wyzwania...*, s. 71–72.

¹⁷ A. Gąsior, *Czy fuzje i przejęcia są sposobem na przetrwanie kryzysu finansowego?*, w: *Restructuring challenges...*, s. 163–169.

- Bukowski M., Wierus K., *Przyczyny kryzysu na świecie i w Polsce*, w: *Ostatni światowy kryzys finansowy*, red. K. Piech, K. Wierus, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2012.
- Czyż M., *Funkcjonowanie przedsiębiorstw w warunkach globalizacji*, w: *Globalne i regionalne wyzwania restrukturyzacji przedsiębiorstw i gospodarek*, red. R. Borowiecki, M. Dziura, Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2012.
- Dąbrowski M., *Amortyzacja zaburzeń gospodarczych przez gospodarki wschodzące w czasie kryzysu 2008–2010 za pomocą kursu walutowego i rezerw dewizowych*, w: *Efekty działań antykryzysowych w krajach na średnim poziomie rozwoju*, red. A. Wojtyna, PWE, Warszawa 2012.
- Gąsior A., *Czy fuzje i przejęcia są sposobem na przetrwanie kryzysu finansowego?*, w: *Restructuring challenges in the face of the global economic crisis*, red. R. Borowiecki, A. Jaki, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2009.
- Kasperowicz R., *Identyfikacja wahań koniunkturalnych gospodarki polskiej*, w: *Gospodarka polska po 20 latach transformacji: osiągnięcia, problemy, wyzwania*, red. S. Pangsy-Kania, G. Szczodrowski, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2009.
- Lachowska A., *Zachowania przedsiębiorstw w okresie dekonunktury*, w: *Przetrwać dekonunkturę. Przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe wobec kryzysu*, red. A. Burlita, G. Maniak, A. Zelek, Wydawnictwo Naukowe Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu w Szczecinie, Szczecin 2011.
- Malara Z., *Struktury sieciowe sposobem na uelastycznienie systemu zarządzania przedsiębiorstwem w okresie globalnego kryzysu*, w: *Restructuring challenges in the face of the global economic crisis*, red. R. Borowiecki, A. Jaki, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2009.
- Mioduchowska-Jaroszewicz E., *Grupa kapitałowa sposobem na przetrwanie na globalnym rynku*, w: *Globalne i regionalne wyzwania restrukturyzacji przedsiębiorstw i gospodarek*, red. R. Borowiecki, M. Dziura, Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2012.
- Rudolf S., *Nowa ekonomia instytucjonalna lekarstwem na kryzys*, w: *Nowa ekonomia instytucjonalna wobec kryzysu gospodarczego*, red. S. Rudolf, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce 2012.
- Stępień B., *Warunki skutecznej kooperacji międzynarodowej w opinii teoretyków i praktyki gospodarczej*, w: *Przedsiębiorstwo na rynku międzynarodowym*, red. J. Schroeder, Zeszyt Naukowy nr 180, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2011.
- Zelek A., *Cykl koniunkturalny w gospodarce*, w: *Przetrwać dekonunkturę. Przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe wobec kryzysu*, red. A. Burlita, G. Maniak, A. Zelek, Wydawnictwo Naukowe Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu w Szczecinie, Szczecin 2011.
- Zelek A., *Kondycja ekonomiczna przedsiębiorstw w fazie dekonunktury*, w: *Przetrwać dekonunkturę. Przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe wobec kryzysu*, red. A. Burlita,

G. Maniak, A. Zelek, Wydawnictwo Naukowe Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu w Szczecinie, Szczecin 2011.

BEHAVIOR OF COMPANIES IN THE ECONOMIC CRISIS

Abstract

The article discusses the issue of economic cycle. It describes what economic cycle are, their types and causes. It presents the behavior of private sector companies in response to the economic crisis.

Translated by Maciej Głuch

Keywords: economic cycles, economic crisis, corporate behavior

JEL Code: E32